

CONSECINȚELE ÎNCĂLCĂRII CLAUZEI DE INTEGRITATE

Olga BACIU,
asistent universitar,
doctorandă, USM
<https://orcid.org/0000-0003-2502-8571>

SUMAR

În procesul exercitării atribuțiilor de către agenții publici este obligatorie respectarea regimului de integritate. Deși legislația în vigoare nu operează cu noțiunea de „clauză de integritate”, aceasta are un caracter generic și obligatoriu pentru toți funcționarii publici. Încălcarea clauzei de integritate se manifestă prin nerespectarea ori respectarea necorespunzătoare a măsurilor care asigură una din formele de integritate, prevăzute de legislația în vigoare. Consecințele încălcării clauzei de integritate poartă un caracter complex, fiind formate și din survenirea unei forme de răspundere și a unor consecințe cu caracter complementar ce vizează, după caz, persoana care a încălcat clauza de integritate, actele emise de acestea sau, sumar, ambele aceste categorii de consecințe. Consecințele sunt specifice de la caz la caz și sunt condiționate de gravitatea încălcării, forma acesteia și de persoana care le-au comis.

Cuvinte-cheie: integritate, clauza de integritate, consecință, răspundere, Autoritatea Națională de Integritate, funcționar public, judecător.

Introducere

Referindu-ne la integritate și pronunțându-ne asupra noțiunii acestui fenomen, putem determina că aceasta, în linii generale, reprezintă un model de conduită axată pe un set de drepturi și obligații, cât și pe unele aspecte morale obligatorii pentru un grup de persoane determinate de lege (cum ar fi, spre exemplu, funcționarii publici, judecătorii, procurorii). Astfel, în procesul exercitării atribuțiilor de către subiecții menționați supra este obligatorie respectarea anumitor cerințe ce țin de regimul integru de activitate în ceea ce vizează averea și interesele personale. Pentru comoditatea și compilarea tuturor cerințelor specificate, ne propunem să le definim drept „clauze de integritate”. Deși legislația în vigoare nu operează cu astfel de noțiune, aceasta înglobează în sine

CONSEQUENCES OF INFRINGEMENT OF THE INTEGRITY CLAUSE

SUMMARY

In exercising the attributions by the public agencies, the integral regime is obligatory. Although the current legislation does not operate with the notion of an „integrity clause”, it is generic and binding on all civil servants. Violation of the integrity clause is manifested by non-compliance or improper compliance with the measures that ensure one of the forms of integrity provided by the legislation in force. The consequences of violating the integrity clause are complex, being formed by the occurrence of a form of liability and complementary consequences concerning either the person who violated the integrity clause, the documents issued by them, or both of these categories of consequences. The consequences are specific on a case-by-case basis and are conditioned by the gravity of the infringement, its form and the person who committed it.

Key-words: integrity, integrity clause, consequence, liability, National Integrity Authority, civil servant, judge.

un număr mare de cerințe înaintate față de funcționarii publici/magistrații ce vizează respectarea regimului de integritate în ceea ce privește averea și interesele personale în perioada de exercitare a atribuțiilor. În condiții tradiționale, „clauza” este o componentă a unui contract. „Clauza de integritate” nu este o componentă a contractului individual de muncă dintre angajator și funcționar. Ea are un caracter generic și obligatoriu pentru toți funcționarii publici, or, „obligația de a fi integru” este o componentă indispensabilă statutului de funcționar public. Componentele „clauzei de integritate” pentru funcționarii publici, judecătorii sau procurorii nu sunt încadrate într-un act normativ unic. Aceste componente pot fi identificate în Legea privind declararea averii și a intereselor personale, Legea privind evaluarea integrității instituționale, Legea integrității, dar și în actele normative care reglementează statutul subiecților menționați.

Potrivit legislației în vigoare, atât funcționarii publici cât și alți subiecți pentru care integritatea este un element obligatoriu în desfășurarea activității sunt obligați să respecte legile și celelalte

acte juridice, aplicabile raporturilor sociale la care participă, inclusiv cele ce țin de regimul conflictului de interese, al incompatibilităților și interdicțiilor. Prin urmare, ca punct de reper, trebuie să identificăm sensul „clauzei de integritate”.

Noțiunea de „clauză de integritate”, precum a fost specificat supra, nu este formulată în legislație și este formată cumulativ din prevederile legale ce țin de obligațiile aferente integrității și, la concret, putem deduce că este formată din lista măsurilor sau interdicțiilor menite să asigure toate categoriile de integritate, specificate în legislația aferentă domeniului de cercetare. În final, strict juridic, respectarea „clauzei de integritate” reprezintă manifestarea integrității, adică a obligației de a fi integru.

Legea integrității operează cu noțiunea „*incident de integritate* – manifestare de corupție produsă în împrejurări reale, altă manifestare similară manifestării de corupție, produsă în cadrul unui test de integritate profesională. Această noțiune, parțial, reprezintă explicarea încălcării „clauzei de integritate”, numai că este limitată în timpul manifestării prin „în cadrul unui test de integritate profesională” [1, art. 3]. De asemenea, este menționată și noțiunea de „*integritate politică*. Ea reprezintă capacitatea concurenților electorali, persoanelor de încredere ale concurenților electorali și a persoanelor care dețin o funcție electivă sau o funcție exclusiv politică de a-și desfășura activitățile în mod etic, liber de manifestări de corupție, cu respectarea interesului public, supremației Constituției Republicii Moldova și a legii” [1]. Legea privind evaluarea integrității instituționale operează cu noțiuni precum ar fi *integritatea instituțională* și *integritatea profesională*.

Prin urmare:

- *integritate instituțională* reprezintă integritatea profesională a tuturor agenților publici din cadrul entității publice, cultivată, controlată și consolidată de către conducător, precum și toleranța zero la incidentele de integritate admise de agenții publici [7];
- *integritate profesională* este capacitatea agentului public de a-și desfășura activitatea profesională în mod etic, liber de influență necorespunzătoare și manifestări de corupție, cu respectarea interesului public, a supremației Constituției Republicii Moldova și a legii [7].

Încălcarea clauzei de integritate se manifestă prin nerespectarea ori respectarea necorespunzătoare a măsurilor care asigură una din formele de integritate, prevăzute de legislația în vigoare. Un interes sporit reprezintă consecințele încălcării acestor măsuri. Analizând prevederile actelor nor-

mative, putem concluziona că consecințele pot fi divizate în două categorii. Una din consecințele încălcării clauzei de integritate constă în survenirea *unei forme de răspundere*, cum ar fi răspunderea disciplinară, contravențională, penală sau civilă. O altă consecință este *specifică încălcării unei măsuri concrete* și reprezintă o consecință negativă aplicabilă în raport cu persoana care nu a respectat măsurile specificate. În situația depistării unui deficit de integritate instituțională, consecințele sunt diferite. Dacă integritatea instituțională este afectată, atunci persistă un management defectuos care necesită a fi revăzut și urmând a fi modificate politicile de cadre din interiorul instituției respective.

În vederea stabilirii acestor consecințe, mai ales a celor specifice anume încălcării clauzei de integritate, ne propunem să analizăm fiecare măsură prevăzută de lege, în strânsă legătură cu consecințele ce pot fi aplicate în cazul încălcării „clauzei de integritate”.

Prin urmare, potrivit art. 7 din Legea integrității, menționăm următoarele modalități de *încălcarea a clauzei de integritate politică*: neasigurarea transparenței finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale; neasigurarea eticii și integrității profesionale ale persoanelor care dețin o funcție electivă sau o funcție exclusiv politică [1]. În cazul nerespectării clauzei de integritate politică, legea integrității prevede doar una din formele de răspundere, fără survenirea unor consecințe specifice suplimentare.

Modalitatea de *încălcarea a clauzei de integritate instituțională* are loc prin încălcarea ori nerespectarea măsurilor de asigurare a integrității instituționale, fiind un fenomen mai complex. Astfel, ne propunem să analizăm consecința încălcării fiecărei „clauze” ce asigură integritatea instituțională, prevăzute în art. 10 din Legea integrității. Potrivit art. 10 din Legea integrității, „climatul de integritate instituțională se cultivă prin realizarea următoarelor măsuri [1]:

- **Angajarea și promovarea agenților publici în bază de merit și de integritate profesională, respectarea regimului juridic al restricțiilor în ierarhie și al limitărilor de publicitate, neadmiterea favoritismului, neadmiterea și denunțarea manifestărilor de corupție și protecția avertizorilor de integritate, intoleranța față de incidentele de integritate, asigurarea transparenței în procesul decizional, asigurarea accesului la informații de interes public, respectarea normelor de etică și deontologie, gestionarea transparentă și responsabilă a patrimoniului public, a finanțelor rambursabile și nerambursabile.** Pentru

aceste categorii de măsuri nu este prevăzută o consecință specifică, fiind aplicabile consecințele generale, prevăzute de alin. (3) și (4) al art.10 din Legea integrității, potrivit cărora, nerealizarea acestor măsuri duce la „compromiterea climatului de integritate instituțională și a integrității în sectorul public, la apariția manifestărilor de corupție, la afectarea interesului public și *atrage declanșarea măsurilor de control al integrității în sectorul public de către autoritățile anti-corupție responsabile sau alte autorități cu competențe specifice, precum și răspunderea conducătorilor entităților publice și a agenților publici*” [1]. De asemenea, survine și una din formele de răspundere - *răspunderea disciplinară, indiferent de survenirea altor forme de răspundere juridică.*

- **Respectarea regimului juridic al incompatibilităților.** Potrivit art. 40 din Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate (ANI), din momentul în care actul de constatare a încălcării regimului juridic al incompatibilităților rămâne definitiv, ANI sesizează, în termen de 15 zile, conducerea organizației publice sau a autorității responsabile de numirea în funcție a subiectului declarării, în *vederea încetării mandatului acestuia, a raporturilor de muncă sau de serviciu* [2]. De asemenea, la solicitarea ANI, persoana în privința căreia s-a constatat încălcarea regimului juridic al incompatibilităților *este suspendată din funcție* până în momentul în care actul de constatare rămâne definitiv. Suspendarea se solicită doar în cazul în care dispozitivul actului de constatare prevede încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ale persoanei vizate de actul de constatare.
- **Respectarea regimului juridic al declarării averii și intereselor personale.** În vederea prevenirii îmbogățirii nejustificate și ilicite a agenților publici și evitării conflictelor de interese în activitatea lor, precum și în vederea responsabilizării pentru asemenea fapte, agenții publici sunt obligați să depună declarația de avere și interese personale în conformitate cu prevederile Legii nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale. „În vederea asigurării integrității profesionale specifice autorităților anticorupție, declarațiile de avere și interese personale ale agenților publici din aceste entități *pot fi supuse verificărilor suplimentare în cadrul entității publice din care fac parte*, cu aplicarea consecințelor prevăzute

de legislația specială care reglementează activitatea categoriei respective de agenți publici. În acest caz, consecințele aplicate nu pot fi mai puțin grave decât consecințele aplicate în virtutea regulilor generale”. Potrivit alin. (7) și alin. (8) art. 47 din Legea integrității, „în cazul nedepunerii declarației de avere și interese personale, inspectorul de integritate transmite organizației publice în care activează subiectul declarării sau transmite pe numele subiectului declarării [...] un demers pentru depunerea declarației de avere și interese personale în termen de 30 de zile. Nedepunerea declarației de avere și interese personale în termen de 30 de zile de la recepționarea demersului inspectorului de integritate sau refuzul de a o depune constituie *temei de încetare a mandatului, a raporturilor de muncă ori de serviciu.* Inspectorul de integritate *notifică imediat despre aceasta conducerea organizației publice sau a autorității responsabile de numirea în funcție a subiectului declarării în vederea declanșării procedurii de încetare a mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu* ale subiectului vizat de demers. Conducătorul organizației publice sau al autorității responsabile de numirea în funcție a subiectului declarării este obligat să informeze Autoritatea cu privire la măsurile întreprinse în termen de o lună de la data recepționării notificării inspectorului de integritate” [1]. Potrivit alin. (5) și alin. (6) ale art. 23 din Legea privind declararea averii și a intereselor personale, subiectul declarării eliberat sau destituit din funcție [...] *este decăzut din dreptul de a mai exercita o funcție publică sau o funcție de demnitate publică, cu excepția funcțiilor electorale, pe o perioadă de 3 ani de la data eliberării sau destituirii din funcția publică ori de demnitate publică respectivă sau din data încetării de drept a mandatului său.* Dacă persoana a ocupat o funcție eligibilă, ea nu mai poate ocupa aceeași funcție pe o perioadă de 3 ani de la încetarea mandatului [4]. În cazul în care persoana *nu mai ocupă o funcție publică sau de demnitate publică la data constatării averii nejustificate, a stării de incompatibilitate ori a conflictului de interese, interdicția de 3 ani se aplică potrivit legii, de la data la care a rămas definitiv actul de constatare sau, respectiv, a rămas definitivă și irevocabilă hotărârea judecătorească prin care se confirmă existența averii nejustificate, a stării de incompatibilitate ori a conflictului de interese* [4]. Potrivit alin. (5)

al art. 23 din Legea privind declararea averii și a intereselor personale, persoana a cărei avere a fost constatată, în totalitate sau în parte, ca fiind nejustificată, printr-o hotărâre judecătorească definitivă, *va fi destituită sau revocată*, după caz, din funcția pe care o deține [4].

- **Respectarea regimului juridic al conflictelor de interese.** Potrivit art. 39 din Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, „inspectorul de integritate încheie un proces-verbal cu privire la contravenție și îl trimite instanței judecătorești spre examinare conform procedurii stabilite de Codul contravențional al Republicii Moldova. De menționat că, din momentul în care actul de constatare a încălcării regimului juridic al conflictului de interese rămâne definitiv, ANI sesizează, în termen de cel mult 5 zile, *conducerea organizației publice sau a autorității responsabile de numirea în funcție a subiectului declarării în vederea declanșării procedurii disciplinare sau, după caz, în vederea încetării mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ale persoanei care a emis/adoptat actul administrativ sau a încheiat, direct ori prin persoane terțe, actul juridic, sau a luat ori a participat la luarea unei decizii cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese.* Din moment ce actul de constatare a încălcării regimului juridic al conflictelor de interese rămâne definitiv, ANI, în termen de 3 luni, *adresează instanței de judecată o cerere de chemare în judecată privind declararea nulității absolute a actului administrativ emis/adoptat sau a actului juridic încheiat direct ori prin persoane terțe, sau a deciziei luate cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese, cu excepția cazurilor în care anularea actelor menționate ar aduce daune interesului public.* Totodată, instanța de judecată poate dispune motivat, suplimentar față de constatarea nulității absolute a actului administrativ emis/adoptat, a actului juridic încheiat direct sau prin intermediul unei persoane terțe ori a deciziei luate cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese, și repunerea părților în situația anterioară” [2]. În ceea ce ține de forma de răspundere în acest caz, menționăm că, potrivit alin. (4) al art. 23 din Legea privind declararea averii și a intereselor personale, „fapta subiectului declarării în privința căruia s-a constatat că acesta a soluționat o cerere/un demers, a emis sau a adoptat un act administrativ, a încheiat, direct sau prin

intermediul unei persoane terțe, un act juridic, a luat o decizie sau a participat la luarea unei decizii cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese *constituie temei pentru răspunderea contravențională sau penală și pentru revocarea, destituirea sau, după caz, încetarea mandatului, a raporturilor de muncă ori de serviciu ale subiectului în cauză* [4].

- **Respectarea regimului juridic al cadourilor.** Pentru a evita apariția manifestărilor de corupție în activitatea entităților publice, conducătorilor lor și agenților publici, acestora le este interzis să solicite sau să accepte cadouri (bunuri, servicii, favoruri, invitații sau orice alt avantaj) care le sunt destinate personal sau familiei lor, dacă oferirea sau acordarea lor este legată direct sau indirect de desfășurarea activității lor profesionale (cadouri inadmisibile). Dacă agentului public i se oferă un cadou admisibil, acesta are următoarele obligații [1]:
  - a) *să predea cadoul* comisiei de evidență și evaluare a cadourilor din cadrul entității publice în termen de trei zile din momentul primirii sau din momentul revenirii din deplasarea de serviciu în timpul căreia l-a primit;
  - b) *să declare împrejurările în care i-a fost oferit cadoul*, cu precizarea intenției de a-l păstra sau de a-l transmite în gestiunea entității publice;
  - c) *să răscumpere cadoul dacă a decis să-l păstreze*, achitând în bugetul entității publice diferența dintre valoarea cadoului, estimată de către comisia de evidență și evaluare a cadourilor, și limita stabilită.

În cazul dat, mai puțin ne vom referi la anumite consecințe urmare a încălcării regimului juridic al cadourilor, menționând însă că acestea reprezintă acțiuni posteroare menite să asigure regimul integru al cadourilor oferite agentului public.

- **Respectarea regimului de restricții și limitări în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu și cu migrarea agenților publici în sectorul privat (pantuflej).** Pentru a asigura funcționarea entității publice în interes public și în afara conflictelor de interese, persoanele care au ocupat o funcție publică, inclusiv o funcție publică cu statut special sau o funcție de demnitate publică, precum și alți subiecți ai declarării averii și intereselor personale, care au migrat în sectorul privat (în continuare – *foști agenți publici*), conducătorii entităților publice, agenții publici subiecți

ai declarării averii și intereselor personale și autoritățile anticorupție responsabile urmează să asigure respectarea regimului de restricții și limitări în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu (în continuare – *regim juridic al restricțiilor și limitărilor postangajare*), completat, după caz, cu reguli specifice fiecărei categorii de agenți publici, prevăzute de normele speciale care reglementează activitatea categoriei respective de funcționari (art. 24). Ca și consecință, art. 38 din Legea integrității [2] prevede că organizațiile comerciale sunt obligate:

- a) să evite, timp de un an, angajarea fostului agent public, prevăzut la art. 24, care a avut, pe parcursul ultimului an, înainte de încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu, atribuții directe de supraveghere și/sau control al respectivei organizații comerciale;
- b) să evite, timp de un an, acordarea împuternicirilor de reprezentare în fața unei entități publice persoanei care, pe parcursul ultimului an, a activat în cadrul acestei entități.

De asemenea, cu referire la **integritatea în mediul de afaceri**, care este în strânsă legătură cu integritatea în sectorul public, potrivit art. 37 din Legea integrității, „climatul de integritate a mediului de afaceri în relațiile cu sectorul public se cultivă prin: **respectarea procedurilor de achiziție publică, respectarea limitărilor de publicitate stabilite pentru agenții publici, respectarea restricțiilor și limitărilor stabilite pentru foștii agenți publici, respectarea normelor de etică a afacerilor, implementarea sistemelor de control intern, transparența acționariatului, fondatorilor, administratorilor și beneficiarilor efectivi ai organizațiilor comerciale și transparența afacerilor sectorului privat cu statul**. Nerealizarea măsurilor prevăzute poate duce la *compromiterea climatului de integritate* în sectorul privat și, după caz, în sectorul public, la apariția manifestărilor de corupție și la afectarea interesului public” [1].

În sensul celor relatate, analizând consecințele încălcării unor clauze de integritate, putem menționa următoarele:

- **Respectarea restricțiilor și limitărilor stabilite pentru foștii agenți publici.** Potrivit prevederilor art. 47 din Legea integrității, actele juridice încheiate între organizațiile comerciale și entitățile publice cu încălcarea limitărilor de reprezentare stabilite pentru foștii agenți publici, precum și actele înche-

iate de către persoanele juridice înregistrate în Republica Moldova contrar prevederilor art. 41 alin. (2) din Legea integrității *sunt lovite de nulitate absolută*, cu excepția cazurilor în care anularea acestora ar aduce daune interesului public [1]. În continuare se menționează că „orice parte la contract al cărei consimțământ a fost viciat de un act de corupție sau de un act conex actelor de corupție *poate reclama, în modul stabilit de lege, rezilierea/anularea lui, fără a-și prejudicia dreptul la despăgubiri*. Persoana care a suferit un prejudiciu rezultat dintr-un act de corupție sau dintr-un act conex actelor de corupție *are dreptul la repararea acestui prejudiciu* în conformitate cu prevederile legislației penale, contravenționale sau, după caz, civile” [1]. De asemenea, potrivit art. 41 din Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, în cazul în care se constată încălcarea regimului juridic al restricțiilor și limitărilor, inspectorul de integritate aplică o sancțiune contravențională conform Codului contravențional al Republicii Moldova. Din momentul în care actul de constatare a încălcării regimului juridic al restricțiilor și limitărilor rămâne definitiv, ANI, în termen de 15 zile, *sesizează organele competente în vederea încetării mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ale persoanei supuse controlului* [2].

De asemenea, **în afară de consecințele** prevăzute pentru nerespectarea măsurilor de asigurare a integrității instituționale, urmează de ținut cont și de faptul că, **în calitate de consecință a încălcării clauzei de integritate, este prevăzută și confiscarea averii**. Potrivit art. 42 din Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, în cazul în care se dispune confiscarea valorii averii nejustificate, a unei părți din avere sau a unor bunuri determinate, acestea *vor fi valorificate prin vânzare la licitație*, în conformitate cu procedura stabilită de Guvern sau, după caz, vor fi transmise în proprietatea statului [2].

O altă consecință importantă în cazul încălcării conflictului de interese este și efectul juridic al actelor emise, adoptate sau încheiate cu încălcarea dispozițiilor privind conflictul de interese [4]. Astfel, actele administrative emise/adoptate sau actele juridice încheiate personal sau prin intermediul unei persoane terțe într-o situație de conflict de interese real *sunt lovite de nulitate absolută, cu excepția cazului în care anularea acestora ar aduce daune interesului public*. De menționat că aceste prevederi nu se aplică actelor normative și judiciare.

O altă consecință specifică încălcării clauzei de integritate este prevăzută în art. 23 din Legea privind declararea averii și a intereselor personale, care stabilește că Autoritatea Națională de Integritate ține **Registrul de stat al persoanelor care au interdicție de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică**, publicat pe pagina web oficială a Autorității. Respectiv, suplimentar survenirii uneia din formele de raspundere prevăzute de lege și eliberării din funcție (în cumul cu alte consecințe), persoana este inclusă și în respectivul registru, ceea ce de asemenea reprezintă o consecință negativă în caz de încălcare a „clauzei de integritate”.

Potrivit Regulamentului cu privire la modul de ținere a Registrului de stat al persoanelor care au interdicție de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică [9], în RSI sunt ținute la evidență **următoarele evenimente:**

- a) **Stabilirea inițială a interdicției** [9]. În urma sesizărilor recepționate de la cetățeni sau organizații, de către ANI este identificat subiectul declarării și inițiat un dosar de control, examinarea căruia se finalizează cu emiterea unui act de constatare. Actul de constatare poate avea prevederi cu privire la aplicarea interdicțiilor de ocupare a funcției publice și de demnitate publică sau, după caz, a funcției electiv.

Odată cu publicarea actului de constatare, dacă acesta prevede aplicarea interdicției, SIA „e-Integritate” va adăuga o înregistrare preventivă aferentă interdicției. După expirarea perioadei legale de contestare a actului de constatare, SIA „e-Integritate” verifică interdicțiile preventive și expediază inspectorului de integritate notificări referitor la expirarea termenului legal de contestare a actelor de constatare.

După recepționarea notificării referitor la expirarea termenului legal de contestare a actelor de constatare, inspectorul de integritate verifică dacă actul de constatare a rămas definitiv.

În cazul rămânării actului definitiv, inspectorul de integritate va activa în RSI interdicția de ocupare a funcției publice sau funcției de demnitate publică sau, după caz, a funcției electiv, cu respectarea normelor prevăzute de art. 23 alin. (6) și alin. (7) din Legea nr. 133/2016. După activarea interdicției, SIA „e-Integritate” va sincroniza datele cu pagina web oficială a ANI. Dacă actul de constatare sau prevederile aplicării interdicției au fost anulate de instanța de judecată în urma contestării, inspectorul de integritate va anula înregistrarea preventivă a interdicției.

- b) **Rectificarea sau radierea interdicției** [9]. Odată înscrisă în RSI, informația despre in-

terdicție nu poate fi modificată direct, dar numai prin intermediul unor documente specifice care argumentează necesitatea rectificării sau radierei interdicției. **Atunci când apare necesitatea de rectificare/radiere a interdicției, inspectorul de integritate perfectează în RSI un formular electronic de rectificare/radiere a interdicției, pe care îl expediază spre aprobare decidentului ANI. Decidentul ANI, după recepționarea solicitării, o examinează și decide dacă permite sau nu rectificarea/radierea interdicției.**

Dacă decidentul ANI aprobă solicitarea, inspectorul de integritate aplică modificările necesare pentru rectificarea/radierea interdicției. După efectuarea tuturor modificărilor necesare, SIA „e-Integritate” va sincroniza datele cu pagina web oficială a ANI. În cazul în care decidentul ANI anulează solicitarea, rectificarea/radierea interdicției nu este aplicată în RSI.

Ca și consecință indirectă a încălcării clauzei de integritate poate fi considerată și neadmiterea în anumite profesii juridice sau funcții publice. În Legea privind executorii judecătorești, art. 4, este folosită sintagma „nu se consideră că are reputație ireproșabilă persoana care a fost concediată din organele de drept din motive compromițătoare sau a fost eliberată din aceleași motive din funcția de judecător, de notar, de avocat, de consultant juridic sau de funcționar public” [8]. De menționat că legea nu stabilește un termen concret privind momentul concedierii sau eliberării din funcție în legătură cu determinarea calității de reputație ireproșabilă. Prin urmare, persoana, fiind odată eliberată din motivele specificate, nu mai poate deveni executor judecătoresc, aceasta, de asemenea, fiind o consecință a încălcării clauzei de integritate.

În același context, referindu-ne la Legea cu privire la avocatură [3], aceasta prevede în art. 10 că „persoana care a depus cerere de eliberare a licenței pentru exercitarea profesiei de avocat nu se consideră persoană cu reputație ireproșabilă și cererea ei nu se admite în cazul în care a fost concediată din cadrul organelor de drept din motive compromițătoare sau a fost eliberată, din aceleași motive, din funcția de judecător, notar, consultant juridic sau funcționar public”.

Cu referire la Legea cu privire la organizarea activității notarilor [6], aceasta prevede doar că notarul nu este funcționar public, activitatea acestuia nu este activitate de întreprinzător și nici nu poate fi raportată la o astfel de activitate. Notar poate fi persoana care are o reputație ireproșabilă (art. 8), fără a specifica ce înseamnă reputație

ireproșabilă. Respectiv, putem deduce doar prin analogie necesitatea respectării clauzei de integritate de un fost funcționar public în momentul exercitării atribuțiilor sale în cazul accederii în profesia de notar. Legea cu privire la mediere [5] prevede că poate deveni mediator persoana care îndeplinește cumulativ următoarele condiții: [...] are reputație ireproșabilă (art. 12). Legea nu specifică noțiunea de reputație ireproșabilă, respectiv - aprecierea reputației rămâne la discreția comisiilor de admitere în profesie [5].

În procesul analizei consecințelor încălcării clauzei de integritate, ne propunem să facem trimitere la practica altor țări. Spre exemplu, în Kazahstan [11] clauza de integritate, în afară de cele menționate în legislația moldovenească, este completată cu interdicția de deschidere și deținere de conturi (depozite) în bănci străine, în afara Kazahstanului, păstrarea numerarului și a obiectelor de valoare în băncile străine din Republica Kazahstan (art. 12 din Legea anticorupție [11]). **În Federația Rusă** consecințele pentru încălcarea clauzei de integritate prevăd atât atragerea la răspundere cât și eliberarea din funcție (Legea anticorupție [12]). Însă, în comparație cu prevederile legislative naționale, consecințele încălcării clauzei de integritate sunt descrise într-un mod general, fără specificarea concretă a termenului pentru fiecare caz de încălcare a clauzei de integritate. Astfel, în legislația rusă, „privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de desfășurare a anumitor activități constă în interdicția de a ocupa funcții publice în organele locale de autogovernare sau de desfășurare a anumitor activități profesionale sau de altă natură” [12]. Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a se angaja în anumite activități este stabilită pentru o perioadă de la un an până la cinci ani - drept pedeapsă principală și pentru o perioadă de șase luni până la trei ani - drept pedeapsă suplimentară. În anumite cazuri, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a se angaja în anumite activități este stabilită pentru o perioadă de până la douăzeci de ani, ca un tip suplimentar de pedeapsă [13]. În acest caz, temeiul de eliberare din funcție constă în „pierderea încrederii” [12] și se menționează în carnetul de muncă.

Ca și în Kazahstan, în Federația Rusă este interzisă deschiderea și deținerea conturilor (depozitelor), păstrarea numerarului și obiectelor de valoare în bănci străine situate în afara teritoriului Federației Ruse, deținerea și (sau) utilizarea instrumentelor financiare străine [12]. Restricția legată de deschiderea și deținerea conturilor bancare este la fel prevăzută și în Belarus [14].

De asemenea, în Federația Rusă, ca și în Republica Moldova, există Registrul persoanelor concediate din cauza pierderii încrederii. Informațiile privind aplicarea unei pedepse sub formă de eliberare (concediere) din cauza pierderii încrederii în legătură cu faptul comiterii unei infracțiuni de corupție, cu excepția informațiilor care constituie un secret de stat, vor fi incluse în Registrul persoanelor concediate din cauza pierderii încrederii (denumit în continuare „registru”), pentru o perioadă de cinci ani de la data adoptării actului care a stat la baza includerii în registru [12].

În doctrina și practica juridică română sistemul de consecințe este similar celui autohton. Dar, spre exemplu, în art. 25 din Legea integrității este prevăzut că „Fapta persoanei cu privire la care s-a constatat că a emis un act administrativ, a încheiat un act juridic, a luat o decizie sau a participat la luarea unei decizii cu încălcarea obligațiilor legale privind conflictul de interese ori starea de incompatibilitate constituie abatere disciplinară și se sancționează potrivit reglementării aplicabile demnității, funcției sau activității respective, în măsura în care prevederile prezentei legi nu derogă de la aceasta și dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni” [1]. În notă este menționat că „intervine încetarea de drept a mandatului de primar, chiar dacă *acesta este ulterior mandatului în cursul căruia a fost constatată starea de incompatibilitate* printr-un raport de evaluare întocmit de Agenția Națională de Integritate, a cărui legalitate a fost stabilită printr-o hotărâre judecătorească, rămasă definitivă”. Reglementări juridice similare în legislația națională lipsesc.

Cu referire la termen, „persoana eliberată sau destituită din funcție, sau față de care s-a constatat existența conflictului de interese ori starea de incompatibilitate este decăzută din dreptul de a mai exercita o funcție sau o demnitate publică ce face obiectul prevederilor prezentei legi, cu excepția celor electorale, pe o perioadă de trei ani de la data eliberării, destituirii din funcția ori demnitatea publică respectivă sau a încetării de drept a mandatului. Dacă persoana a ocupat o funcție eligibilă, nu mai poate ocupa aceeași funcție pe o perioadă de *trei ani* de la încetarea mandatului. În cazul în care persoana nu mai ocupă o funcție sau o demnitate publică la data constatării stării de incompatibilitate ori a conflictului de interese, interdicția de trei ani operează potrivit legii, de la data rămânerii definitive a raportului de evaluare, respectiv a rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii judecătorești de confirmare a existenței unui conflict de interese sau a unei stări de incompatibilitate” [10].

Concluzii

Ca și concluzie cu privire la cele analizate, putem evidenția că în legislația națională nu este prevăzută definiția noțiunii de „clauză de integritate”, aceasta putând fi dedusă având în vedere măsurile ce urmează a fi respectate de către toți subiecții supuși prin lege regimului de integritate în exercitarea atribuțiilor. În pofida acestui fapt, menționăm necesitatea definirii acestei noțiuni, ținând cont de complexitatea obligațiilor legate de respectarea regimului de integritate, înaintate față de funcționarii publici/magistrații în legătură cu respectarea regimului integru în domeniul averii și intereselor personale în perioada de exercitare a atribuțiilor. Prin urmare, se propune utilizarea noțiunii de „clauză de integritate”, care ar reprezenta o analogie a unei clauze contractuale clasice, fără a fi stipulată în contractul individual de muncă dintre autoritatea publică și funcționarul public/magistratul, aceasta fiind o clauză impusă prin lege. Clauza de integritate ar putea fi definită ca *totalitatea obligațiilor de respectare a regimului integru înaintate față de funcționarii publici/magistrații ce vizează respectarea regimului integru în domeniul averii și intereselor personale în condițiile prevăzute de legislația în vigoare*.

Consecințele încălcării clauzei de integritate poartă un caracter complex, fiind formate și din survenirea unei forme de răspundere și unor efecte cu caracter complementar ce vizează persoana care a încălcat clauza de integritate ori actele emise de aceasta, ori, sumar, ambele aceste categorii de consecințe. Efectele încălcărilor sunt specifice de la caz la caz și sunt condiționate atât de forma și gravitatea acestora cât și de persoana care le-a comis. De asemenea, putem sublinia că existența Registrului de stat al persoanelor care au interdicție ținut de ANI este un indicator al nivelului sporit de respectare a clauzelor de integritate, dat fiind faptul că nu toate statele dețin un astfel de registru.

Totodată, în urma analizei consecințelor prevăzute de legislație, putem sublinia că **acestea pot fi diferite în ceea ce vizează perioada** (termenul) aplicării. Unele poartă un caracter imediat și după aplicarea acestora își pierd valoarea, precum ar fi, spre exemplu, necesitatea răscumpărării cadoului. Altele durează o perioadă determinată în timp, drept exemplu ar fi decăderea de a ocupa o funcție publică timp de trei ani. Există și cu aplicarea imediată, însă cu efecte **îndelungate**, cum ar fi destituirea din funcție. Prin prisma tuturor analizelor și concluziilor, putem rezuma că survenirea consecințelor în cazul încălcării clauzei de integritate poate fi determinată atât **în urma unei analize** profunde a modului de încălcare cât și a altor

împrejurări și reprezintă, **în esență**, o multitudine de măsuri menite să asigure un mediu integru al funcției publice.

Referințe bibliografice:

1. Legea integrității. Nr.82 din 25.05.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 229-243.
2. Legea Republicii Moldova cu privire la Autoritatea Națională de Integritate. Nr. 132 din 17.06.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 245-246.
3. Legea Republicii Moldova cu privire la avocatură. Nr. 1260 din 19.07.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 126-127.
4. Legea Republicii Moldova cu privire la declararea averii și intereselor personale. Nr. 133 din 17.06.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 245-246.
5. Legea Republicii Moldova cu privire la mediere. Nr. 137 din 03.07.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 224-233.
6. Legea Republicii Moldova cu privire la organizarea activității notarilor. Nr. 69 din 14.04.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 277-287.
7. Legea Republicii Moldova privind evaluarea integrității instituționale. Nr. 325 din 23.12.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 277-287.
8. Legea Republicii Moldova privind executorii judecătorești. Nr. 113 din 17.06.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 2-8.
9. Regulamentul cu privire la modul de ținere a Registrului de stat al persoanelor care au interdicție de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică, anexa nr. 2, ordinul ANI nr. 97 din 09.11.2020. https://ani.md/sites/default/files/Regulament%20RI_0.pdf (vizitat 26.09.2021).
10. Legea României privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative. Nr. 176 din 1 septembrie 2010. În: *Monitorul Oficial al României*, 2010, nr. 621. http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/121924?fbclid=IwAR2KZnODtTCfeFFY5YX52bBJQV_gJ06922K3yOuUr9WLSHJD4cTA89B-9FU (vizitat 26.09.2021).
11. Закон Республики Казахстан „О противодействии коррупции”. № 410-V от 18.11.2015. <https://zakon.uchet.kz/rus/docs/Z1500000410> (vizitat 26.09.2021).
12. Федеральный закон Российской Федерации о противодействии коррупции. № 273-ФЗ от 25.12.2008 (ред. от 26.05.2021). http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_82959/ (vizitat 26.09.2021).
13. Уголовный кодекс Российской Федерации. Nr. 63-ФЗ от 13.06.1996 (ред. от 01.07.2021) (с изм. и доп., вступ. в силу с 22.08.2021). http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/a090fac1812ec1f374f05aa83399aece68b131a7/#dst100204 (vizitat 26.09.2021).
14. Закон Республики Беларусь „О коррупции”. №305-З от 15.07.2015. https://kodeksy-by.com/zakon_rb_oborbe_s_korrupsiiej/17.htm (vizitat 26.09.2021).

